

Professorsföreläsning Linda Palla, Malmö Universitet

När punktmarkering av barn blir till specialpedagogik

En kritiskt reflekterande essä om förskolans förutsättningar och förhållningssätt

Med kommentar av Gunilla Lindqvist, Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningssociologi, Uppsala Universitet

Abstract

När punktmarkering av barn blir till specialpedagogik- en kritisk reflekterande essä om förskolans förutsättningar och förhållningssätt är en essä som är utvecklad utifrån min installationsföreläsning till professor (251017). Med ett personligt anslag underbyggt av forskning och myndighetsrapporter uppmärksammas ett dagsaktuellt dilemma i svensk förskola, nämligen att barn i behov av särskilt stöd utmålas som problem och där en lösning blir att punktmarkera barnen. I essän argumenteras för att detta kan vara en konsekvens av en alltför stram grundbemanning och resurstilldelning i utbildningsväsendets första skolform som sedan länge utmanats av stora barngrupper, höga sjukskrivningstal, för låg bemanning av pedagogisk personal och icke ändamålsenliga lokaler. Essän inleds med lyrik utifrån ett barnperspektiv och avslutas med ett förslag om ett omtag - för de yngsta medborgarna vars rätt till stöd och utmaningar, specialpedagogik och specialpedagogisk didaktik i en likvärdig förskola är ovillkorlig.

Nyckelord

barns rättigheter och etik i förskola, punktmarkering, resurser, specialpedagogik, specialpedagogisk didaktik

VEM ÄR JAG I ERA ÖGON?

*Vem är jag när ni ser på mig?
Observerar. Reflekterar? Inspekterar?
Dokumenterar. Katalogiserar.
Vilken flik gäller för mig, säg?*

*Hamnar jag med de braiga? De som alltid gör rätt?
Som räcker upp handen i samlingen.
Som har koll på själva handlingen.
Och har förstått redan från början
vad som förväntas av dem.*

Detta verk är en öppet tillgänglig artikel publicerad under licensen [Creative Commons Erkännande-IngaBeredningar 4.0](#)

© 2026 [Linda Palla, Gunnel Lindqvist] ISSN: 1401-6788
DOI: 10.63843/pfs.v31i1.60825

*Som kan alla svaren.
Som vet att det är måndag.
Och har frukost i magen, nytvättat hår
och strumpor i samma färg.*

*Eller registrerar ni mig i kryss eller ring?
För jag fattar ju nästan ingenting.
Om sånt som är enkelt för vissa.
Och ni får mig aldrig till att gissa.*

*För mitt huvud är fullt av planeter.
Av avancerad matte och till och med maneter.
Men det ni säger i samlingen intresserar mig inte.
Och plötsligt ligger jag där i mitten av cirkeln.
Sätt dig upp. Sätt dig upp nu, Kim.*

SÄTT DIG UPP!

*Du stör de andra. Du förstör för de andra.
Och vår planerade undervisning.
Era blickar möts.*

Punktmarkerar du idag, Eva?

*Suckarna.
Tror ni att jag inte märker dem?
Tror ni att de andra inte märker dem?
Tror ni att mitt hjärta inte värker av dem?*

Vem är jag i era ögon?

Deet vaaaaar Kim.

FÖRSKOLANS UPPDRAG OCH UTMANINGAR

Både forskare, förskolepersonal och vårdnadshavare i förskola i Sverige har under en längre tid beskrivit en kamp om resurser till och i förskolan. Den här kampen beskrivs exempelvis av en förälder intervjuad i en kvällstidning som att ”de ser mitt barn som en kassako att söka pengar för” (Olsson, 2024; se Palla & Eng, 2025). Andra vårdnadshavare beskriver i olika forum med förtvivlan och desperation hur deras barn inte får det specialpedagogiska stöd i förskolan som de har rätt till. Lika stor desperation signalerar det ständiga flöde av beskrivningar som bland annat har uttryckts och fortsätter att uttryckas under #pressat läge av förskolans yrkesverksamma.

Bakgrunden till diskursen om det pressade läget kan vara att antalet yrkesverksamma i förskola med pedagogisk utbildning har minskat, sjukskrivningar har blivit vanligt förekommande, barngrupperna har varit stora och arbetsbelastningen alltför hög under en lång tid (Lennartsdotter, 2024; Persson & Tallberg Broman, 2019). Både forskning,

Skolverket (2023b), Skolinspektionen (2017) och fackförbund (Kommunal, 2024; Lärarförbundet, 2020; Sveriges Lärare, 2024, 2025) har sedan länge bekräftat denna diskurs. Arbetsmiljöverket agerar nu genom tillsynsgranskning (Ruin, 2025).

Till dessa faktorer adderas otillräckliga resurser och lokaler, likvärdighetsproblematik och kvalitetsskillnader samtidigt som förskolans läroplan (Skolverket, 2025), vars senaste revidering skett i år, uttrycker högt ställda mål och förväntningar. Där kan man till exempel läsa hur både förhållningssätt och arbetssätt ses som av stor betydelse för barns utveckling, lärande och välbefinnande.

Förhållningssättet hos alla som verkar i förskolan, och deras sätt att agera och tala om något, påverkar barnens förståelse och respekt för de rättigheter och skyldigheter som gäller i ett demokratiskt samhälle. Därför är alla som verkar i förskolan viktiga som förebilder (s. 5).

Att barn är olika tydliggörs i nedanstående citat. De här olikheterna ska bemötas respektfullt, såväl i ord som i handling i förskolan.

Barn skapar sammanhang och mening utifrån sina erfarenheter och sätt att tänka. Därför ska de i förskolan möta respekt för sin person och sitt sätt att tänka och förstå sin omvärld. Alla som arbetar i förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla tillit och självförtroende. --- Barnens rätt till kroppslig och personlig integritet ska också respekteras. Det gäller bland annat i den dagliga omsorgen och i frågor om dokumentation (s. 7).

Vidare riktats i det styrande dokumentet ett särskilt fokus mot förskolans roll visavi barns självuppfattning, vilken tydligt kan kopplas till processer av identitetsskapande som sker i samspel med omvärlden (se Palla, 2021b).

Alla barn ska få uppleva den tillfredsställelse och glädje det ger att göra framsteg, övervinna svårigheter och att vara en tillgång i gruppen. Förskolan ska ge barnen möjlighet att utveckla en positiv uppfattning om sig själva... (s. 10).

Det är viktigt att alla som ingår i arbetslaget har god förmåga att förstå och samspela med barnen.... (s 7).

De här riktlinjerna ska utgöra grund för förskoleutbildning för alla barn, inklusive barn som av olika anledningar blir till barn i behov av särskilt stöd. Mot den bakgrund som har beskrivits med fokus på förskolans utmaningar i dagsläget, så är det inte alls konstigt att förskolepersonal skriker sig hesa på grund av upplevelser av otillräckliga resurser och stora barngrupper. Men vem lyssnar egentligen?

Syfte

Syftet med den här essän är att belysa svensk förskolas pressade situation så som den framstår genom diskurser på lokal och nationell nivå och potentiella konsekvenser för barn i behov av särskilt stöd. Genom att med ett personligt anslag varva teoretiska inspel, egen och andras forskning med rapporter, styrdokument och illustrativa inslag förs en kritisk reflektion över förskolans förutsättningar och förhållningssätt i relation till punktmarkering som medveten strategi för barn i behov av särskilt stöd och som

ett problematiskt alternativ till att arbeta med specialpedagogik och specialpedagogisk didaktik.

GESTALTNINGAR I EN PRESSAD SITUATION

För att accentuera allvaret beskriver förskolepersonal konkreta situationer för att visa varför arbetsvillkoren i förskolan bör förbättras (Lennartsdotter, 2024).

Mitt värsta minne är när jag och en kollega skulle klä på typ 14 barn för att gå ut i regnet efter mellanmålet. De äldre barnen klär på sig själv och vi försöker checka så de är ordentligt klädda. Min kollega slutar och måste gå hem och i samband med det börjar vi skicka ut våra påklädda barn till den andra avdelningen, som redan är ute på gården. Nu är jag alltså ensam med på-klädningen av barnen. Jag fortsätter försöka klä alla barn i ett rasande tempo, lagom stressad. Medan jag fortfarande håller på att klä på barn kommer föräldern till ett av de som redan gått ut och jag berättar att barnet befinner sig på gården. Föräldern går ut och hämtar och kommer in igen, med rätta väldigt upprörd. Barnet hämtades hop-pandes i en vattenpöl med sin foppatofflor, är helt genomblöt och ganska frusen om fötterna på den korta tiden hen var ute. Detta ska inte kunna hända, men är exakt sådant som händer när vi har för stora barngrupper att hantera. Jag trodde kollegan kollat detta barnet, kollegan trodde väl jag hade koll och kommunikation hanns inte med då vi hade så bråttom ut och hon sedan var tvungen att gå. Jag skämdes ögonen ur mig och efter det hade förälderns tillit till oss skadat väldigt mycket (Förskollärare, #pressatläge, se Lennartsson, 2024, s. 55).

Beskrivningarna handlar vidare inte sällan om barn i behov av särskilt stöd. I ansökningsformulär om extra resurser (se Skolverket, 2023a, 2024) beskrivs barn som våld-samma, aggressiva och impulsiva, alternativt passiva och osjälvständiga respektive allt-för självständiga. Några konkreta exempel får illustrera förekommande beskrivningar i dokument.

Halima behöver konstant övervakning i samspel med andra barn eftersom hon kan helt plötsligt agera våldsamt mot andra barn. Hon slår med handen eller föremål, river i hår, kastas saker och skriker (Palla & Eng, 2025, s. 2).

Och.

Plötsliga utfall mot barn och vuxna. (Jonny, 3–5-årsavdelning) (Palla & Eng, 2025, s. 9).

Barn i behov av särskilt stöd beskrivs även som barn som gör motstånd.

Att visualisera vad som skall göras innebär att det inte blir så många diskussioner och onödigt verbaliserande som ger Sonja utrymme att förhandla och motsätta sig de olika aktiviteterna. Sonja vill annars själv bestämma vilken pedagog som ska göra vad i de olika situationerna (Sonja, 1–5-årsavdelning) (Palla & Eng, 2025, s. 13).

Det är möjligt att de gestaltningar som framträder är påverkade av befintlig resurstill-delning. Och kanske är det så att ju mer särskilda och uttrycksfulla behov eller beteen-den som dokumenteras, desto större möjligheter till resursförstärkning (Palla, 2021a,

jfr Persson & Tallberg Broman, 2019). För att tala med Foucault (1972) kan dokumentationspraktikerna i och runt förskolan som utbildningsinstitution, där den dokumenterande professionella kan liknas vid läkaren i Foucaults citat nedan, bidra till att legitimera den skuldbeläggande diskursen där barn i behov av särskilt stöd blir det specifika objekt mot vilket blicken riktas och vilken blir ansvarsbärande för och verifierar att resurserna inte räcker till.

We must also describe the institutional sites from which the doctor makes his discourse, and from which this discourse derives its legitimate source and point of application (its specific objects and instruments of verification)... the importance of the document continues to increase (Foucault, s. 51–52).

Beskrivningarna i dokumenten kan också förstås som rop på hjälp. Förskolans pressade läge är inte bra för någon, men kanske allra minst för just barn som av olika anledningar och i olika situationer och relationer blir till barn i behov av särskilt stöd, utmaningar och specialpedagogik och specialpedagogisk didaktik. Specialpedagogik är en pedagogik som träder in när den allmänna pedagogiken inte räcker till (Persson, 1998) och som med fördel kan riktas mot såväl organisation som grupper och individer. Pedagogik som vetenskaplig disciplin ses inrymma specialpedagogik som i sin tur inrymmer specialpedagogisk didaktik som riktar sig särskilt mot undervisning.

Specialpedagogisk didaktik definieras som den didaktik som på ett kvalificerat och etiskt omsorgsfullt sätt används när allmän didaktik bedöms vara otillräcklig för att tillgodose barns rätt till stöd och utmaningar i undervisning i förskola. På så vis kan specialpedagogisk didaktik förstås som något som går hand i hand med förskolans allmänna pedagogik och didaktik - inte något annorlunda, väsensskilt eller separerat från ordinarie undervisning (jfr Emanuelsson, Persson & Rosenqvist, 2001; Palla, 2021a, b, c, 2023a, b; Vallberg Roth & Palla, 2020; Palla & Vallberg Roth, submitted). Specialpedagogisk didaktik behöver inte bli felsökande eller åtgärdande, utan fokus kan läggas på att på ett förebyggande och främjande vis skapa *likvärdig, rättvis och taktfull undervisning* (Palla & Vallberg Roth, submitted).

Utöver ovanstående vilar specialpedagogisk didaktik på samma grund som det historiskt förankrade begreppet Educare (en sammansättning av begreppen Education and Care) som har karakteriserat svenska, och nordiska, förskoleformer sedan förskolans tidiga former. I korta drag innebär Educare att undervisning, lärande och omsorg förenas i ett helhetsperspektiv (Vallberg Roth med flera, 2019). Specialpedagogisk didaktik kan brukas för att skapa likvärdig, rättvis och taktfull undervisning (Palla & Vallberg Roth, submitted).

Min forskning synliggör att i diskursen om det pressade läget görs barn i behov av särskilt stöd till problem i och belastning för förskoleutbildning. Barn som upplevs kräva mer resurser än andra utmålats som till exempel resurs- och tidstjuvar, riskskapare i verksamheten, som energisläckare och glädjedödare. De framställs som några som tar något från andra eller övriga barn (Palla, 2021a). Tolkningsföreträdet som både staten (se Palla, 2023b) och förskolepersonal (Palla, 2021a, 2023b, Palla & Eng, 2025) öppnar upp för handlar om vad som blir möjligt att uttrycka om barn på olika diskursiva arenor, såsom i olika öppna forum på nätet eller i professionsrelaterade forum som statliga

eller kommunala ansökningsformulär om extra resurstilldelning. Det här företrädet att tolka och uttrycka något som – om det upprepas tillräckligt ofta eller på tillräckligt många arenor - kan bli till sanning. Den här sanningen och vem som har makten att producera och distribuera den, kan vi med stöd av Foucault (1972) bli uppmärksamma på:

First question: who is speaking? --- Who is qualified to do so? Who derives from it his own special quality, his prestige, and from whom, in return, does he receive if not the assurance, at least the presumption that what he says is true? (s. 50)

Jag menar att flerfaldig problematik gör sig gällande här i fråga om rättvisa och likvärdighet i relation till förskolans uppdrag. Det handlar inte enbart om hur man kan uttrycka sig. Det handlar också om hur man agerar och vad man kan och inte göra inom förskolans ramar. Det handlar om omsorg, välbefinnande och lärande, om pedagogik och specialpedagogik. Det handlar om etik.

FÖRUTSÄTTNINGAR, FÖRHÅLLNINGSSÄTT OCH ARBETSSÄTT

Bristande resurser påverkar högst troligen möjligheterna till att bedriva en inkluderande, likvärdig, rättvis, trygg och inte minst rolig förskola för alla barn. Och senast jag kontrollerade så står Sverige fortfarande bakom den internationella överenskommelsen om inkluderande utbildningssystem- den förhoppningsvis välkända Salamancadeklarationen (Svenska Uneskorådet, 2006).

Och vänta nu, visst är Barnkonventionen lag i Sverige? (Unicef Sverige, 2009).

Dock visar min forskning (Palla, 2021a), precis som återkommande samtal jag har haft och har med studenter och yrkesverksamma att emellanåt ser man inga andra möjligheter än att punktmarkera vissa barn – på grund av upplevelser av resursbrist och stora barngrupper. Foucault (1977) beskriver individualiserande kunskapsproducerande observationer av individers vardagliga uppförande, vilket kan jämföras med att barn utmålats som riskskapare och liknande i förskolan - där farans potential så att säga döljer sig inuti individen och som visar sig i hans observerade beteende.

A whole corpus of individualizing knowledge was being organized that took as its field of reference... the potentiality of danger that lies hidden in an individual and which is manifested in his observed everyday conduct (Foucault, 1977, s. 126).

Punktmarkeringen blir då ett sätt att övervaka och kontrollera barns beteenden, snarare än att arbeta med specialpedagogik och specialpedagogisk didaktik. För det kan väl inte vara det här staten menar med att "Förskolan ska särskilt uppmärksamma barn som av olika anledningar behöver mer ledning..." (Skolverket, 2025, s. 6; se även Palla, 2020//2018)? För mig är punktmarkering något man gör i sport, i exempelvis fotboll - inte i utbildningsväsendets första skolform. Men vad ska man göra för att säkra alla barns trygghet och välbefinnande? Och vad är egentligen punktmarkering när den sker i förskolan? Rent konkret skulle det kunna se ut som i nedanstående fiktiva illustration.

Det är en tisdag i november. Det regnar. Barnen är precis tillbaka in från gården, blöta överdragskläder slängs i en hög i hallen och det är lite kaosartat. Personalen har fullt upp med att hänga in blöta overaller i torkskåpet och barnen som nu är samlade i den trånga hallen börjar att bli hungriga då det närmar sig lunch. De är också lite trötta efter att ha varit fullt engagerade i lek och aktiviteter ute.

Mitt i kaoset finns Liam. Han har knuffat ett annat barn. Igen. En i arbetslaget säger till sin kollega: "Vi får punktmarkera honom från och med nu. Detta funkar inte. Jag tar honom nu i ateljén." Liam vet inte vad ordet punktmarkera betyder. Men han vet vad som händer. För det har hänt förr.

*Han får inte gå själv till matbordet eller samlingen.
Han får inte välja aktivitet.
Han får inte följa med de andra barnen in i lekhallen.
I stället går den vuxne nära honom.
Hela tiden.
Går tätt efter honom.
Är bakom honom, bredvid honom, nästan över honom.
Överallt.
Som en skugga.
Det här skapar en stresskänsla hos Liam som bara byggs på.
Det känner han.*

Flera gången har han försökt att springa i väg eller slita sig loss. Men då har personalen blivit arg och höjt rösten: "Nej Liam, du vet vad vi sa. Jag måste se dig hela tiden."

*Så han stannar.
Helt stilla.
Det är som att han tystnar inuti.
Varför får inte han?
Det känns orättvist.*

Det här är en berättelse jag hört i olika former, i olika sammanhang, i olika förskolor. Ibland är det inte Liam, utan Fatima. Eller Arvid och Timea.

Enligt Skollag 2010:800 (Utbildningsdepartementet, 2010) ska utbildningen vara likvärdig oavsett var i landet den anordnas. Den ska ta hänsyn till barns olika förutsättningar och behov och anpassas till alla barn i förskolan. Det innebär att utbildningen inte kan utformas på samma sätt överallt och att förskolans resurser därför inte ska fördelas lika.

Dock behöver det finnas fördelningsmodeller som redan som utgångspunkt tillgodoser den svenska förskolans behov av tillräckliga resurser åt alla barn utan att vissa upprepat marginaliseras – i ord och i handling. Det finns behov av forskning som kan fördjupa kunskapen om hur sådana förskolepraktiker kan upprättas. Och vad händer

när det här sättet att organisera vardagen blir till norm i stället för specialpedagogik och specialpedagogisk didaktik?

PUNKTMARKERING OCH DESS POTENTIELLA KONSEKVENSER

Punktmarkering ger säkerligen kontroll, närhet och uppsikt, men kan få oanade konsekvenser i form av utanförskap och negativ självkänsla där marginaliseringen kan bli en självuppfyllande profetia i bemärkelsen att jag gör det som förväntas av mig. Foucault (1977) beskriver denna snabba och effektiva procedur av att kontrollera kroppen, och dess effekter.

What was then being formed was a policy of coercions that act upon the body, a calculated manipulation of its elements, its gestures, its behaviour. The human body was entering a machinery of power that explores it, breaks it down and rearranges it (p. 138).

Kanske är det så att punktmarkeringen sker i omtanke, men också i nödvändighet och i frustration omformulerat till särskilt stöd, extra ledning eller vägledning när förutsättningar påverkar möjligheterna att i stället för att punktmarkera arbeta förebyggande. Förutsättningarna kan påverka förhållningssättet och om övervakning och straff eller rätten till stöd och utmaningar ska råda. Enligt Foucault (1977) kan samhällsliga institutioner och processer innefatta hierarkisk övervakning, vilket jag menar att punktmarkering kan ses som. En sådan övervakning delar upp individer, identifierar avvikelser och fastställer nivåer av förtjänster, kompetenser och färdigheter- eller snarare bristen på desamma. Om vi betraktar förskolan som en del av ett styrande, disciplinärt system, får den disciplinerande makt som accentueras genom punktmarkering både en, med Foucaults ord, åtskiljande, analyserande och differentierande effekt på individerna, det vill säga barnen.

Vi måste fundera över, samtala om och skapa kunskap om vilka konsekvenser det kan få för barns lärande, tankar om sig själv och sitt identitetsskapande om det inte finns tillräckligt med resurser för att kunna skapa en förskola för alla barn som tar hänsyn till deras olikheter och rätt till stöd och utmaningar. Det blir en förskola där man inte hinner göra annat än att punktmarkera vissa individer, vilket jag ovan har illustrerat som något som kan tolkas och upplevas som ett straff. Foucault (1977) uttrycker detta på följande vis.

The point of application of the penalty is not the representation, but the body, time, everyday gestures and activities; the soul, too, but in so far as it is the seat of habits. The body and the soul, as principles of behaviour, form the element that is now proposed for punitive intervention (Foucault, 1977, s. 128).

Det här straffet, eller övervakningen, kan i sin tur påverka inte bara rörelsefrihet och barns kroppar utan också det som vi talar om som själen.

AVSLUTANDE FÖRSLAG: OMTAG

Utifrån ovanstående reflektion vill jag avslutningsvis erbjuda ett alternativ: varför inte ta ett omtag? Inte sedan, utan nu är det dags att lyssna och agera. Vi vet att det är nu

vi har chansen. Nu minskar barngrupperna, och jag skulle faktiskt vilja göra en uppmaning - fortsatt inte att montera ned förskolan. Behåll rymliga lokaler som kan omvandlas till mindre rum och vrår. Behåll personalstyrkan så att de kan arbeta riktat med mindre grupper. Satsa på kompetensutveckling i specialpedagogik och specialpedagogisk didaktik som faktiskt tar sin utgångspunkt i barns olikheter och inte ser dem som belastning och besvär. Det här är en utgångspunkt som gör att förskolans personal kan ges förutsättningar för att arbeta förebyggande och främjande i stället för med punktmarkering eller andra åtgärder. Arbeta med värdegrund och etik. Skapa utrymme för reflektionstid, planeringstid och dokumentationstid så att de här komponenterna i sin tur kan bidra till kvalitetstid.

Jag menar att förskolans personal behöver re-form(ul)era kvalitetsarbetet. Att arbeta och leda i förskola är inte enkelt, men på så många vis givande. Oavsett om du är barnskötare, förskollärare, specialpedagog eller rektor så ligger väl en ändå väsentlig del av behållningen i att få glädjas åt – och med – de där glittrande barnögonen som kan möta en när man kliver in på avdelningen. Det finns en överhängande risk att vi dämpar det här glittret genom punktmarkering. Med risk för att bli både känslomässig och ideologisk, skulle jag nog vilja påstå att arbete i förskola är bland de viktigaste uppdragen som finns. Just därför – om man faktiskt har förmånen att, med närhet eller på lite mer distans, få vara med och forma morgondagens vuxna – behövs kloka barnskötare, förskollärare, specialpedagoger och rektorer som gör övervägda och medvetna val. Inte minst i frågor som handlar om barns identitetsskapande.

Och med en särskild blick på etiska frågor och dilemman skulle jag vilja påstå att specialpedagogik är en etikens pedagogik, och med det sagt: att alla specialpedagogiska överväganden bör innehålla åtminstone två varvs etiska funderingar. Mot denna bakgrund blir punktmarkering vare sig det stöd eller den specialpedagogik eller specialpedagogiska didaktik som alla barn i förskola i Sverige idag har rätt till.

Författarens kontaktuppgifter

Linda Palla, professor i pedagogik med inriktning specialpedagogik,
Malmö universitet, Institutionen för skolutveckling och ledarskap
<https://orcid.org/0000-0003-1549-9900>
linda.palla@mau.se

Kommentar

GUNILLA LINDQVIST

Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningssociologi, Uppsala Universitet

Punktmarkering är ett oroväckande fenomen som verkligen är viktigt att studera och diskutera. Utdraget från professorsföreläsningen gör texten lättillgänglig för både forskare, verksamma pedagoger och en intresserad allmänhet. Med stöd i egen forskning och hänvisning till Foucaults resonemang blir reflektionerna trovärdiga och skarpa.

Linda Palla skriver: ”Dock visar min forskning (Palla, 2021a), precis som återkommande samtal jag har haft och har med studenter och yrkesverksamma att emellanåt ser man inga andra möjligheter än att punktmarkera vissa barn – på grund upplevelser av resursbrist och stora barngrupper” (s. 7). Palla skriver tidigare i texten att situationen som beskrivs i förskolan också kan ha att göra med färre utbildade i förskolan, ett hårdnat samhällsklimat och mediedebatt samt att frågorna är komplexa och mångdimensionella. Om vi enbart fokuserar på resursbrist och stora barngrupper finns en risk, som jag ser det, att vi förbiser andra förklaringar. Om vi följer Pallas utvecklade resonemang, vilket i sin tur bygger på Foucaults (1972) argument, har det betydelse vem som talar och vem som tar sig rätten att tala om förskolan, om specialpedagogik, om barn i allmänhet och om barn i behov av särskilt stöd i synnerhet. När talet om något upprepas tillräckligt många gånger blir det till sanningar. Palla gör alltså viktiga kopplingar till Foucaults antaganden som både bekräftar och utmanar bilder av förskolan och dess behov.

Angående stora barngrupper skriver Veronica Semelius Granevald (2025) i sin avhandling bland annat att det finns:

rekommendationer i Sverige och dessa ligger på 6–12 barn för yngre åldrar och 9–15 barn för äldre åldrar. I Europa varierar maximala barngruppsstorlekar från 10–28 barn beroende på ålder och land. De nämnda svenska rekommendationerna beskrivs, intressant nog, vara den lägsta siffran i hela Europa (Universitets- och högskolerådet, 2025). Mot bakgrund av att Förskoleupproret initierades blir frågan om rekommendationerna följs därför intressant. År 2022, det vill säga vid tid för denna avhandlings empiriinsamling, gick det i genomsnitt 15,2 barn/barngrupp i förskolan (15,5 barn i kommunala förskolor och 14,4 barn i fristående förskolor) (Skolverket, 2022)” (s. 33-34).

Utifrån vad Semelius Granevald skriver kan vi tänka oss att hur vi upplever och talar om exempelvis gruppstorlek, situationen i förskolan och om barn i behov av särskilt stöd har att göra med nationella, regionala och lokala förutsättningar. Men också med platsbundna sociala konstruktioner och strukturella diskurser om förskolans mål och verksamhet.

En annan fråga som är viktig att uppmärksamma utifrån Pallas text är begreppen specialdidaktik eller specialpedagogisk didaktik, som Palla själv väljer att kalla det. Begreppen har fått ett allt starkare fäste inom verksamhetsnära specialpedagogisk forskning. Diskussionen är intressant, men jag hade önskat att också ta del av ett exempel på hur specialpedagogisk didaktik gestaltar sig när den används konkret i förskolan. På vilket annorlunda sätt undervisar en kompetent, medveten och erfaren förskollärare jämfört med hur hen undervisar vanligtvis, d.v.s. utifrån ett allmän didaktiskt perspektiv? Min uppfattning är att forskare ofta definierar specialdidaktik och specialpedagogisk didaktik, men sällan konkret visar exempel på hur specialpedagogisk didaktik ”görs” i förskolan eller i skolan.

Som avslutande kommentar vill jag återkomma till värdet av Linda Pallas text *När punktmarkering av barn blir till specialpedagogik- en kritiskt reflekterande essä om förskolans förutsättningar och förhållningssätt* då den belyser ett fenomen – punktmarkering- som sällan

uppmärksammas, varken i vardagstal eller i vetenskapliga texter. Genom att sätta fenomenet i en samtida kontext och samtidigt relatera fenomenet till Foucaults (1977) resonemang om historiska och samhälleliga institutioners processer innefattande hierarkisk övervakning får texten en brännande aktualitet. Och jag vill därmed avsluta mina kommentarer med Linda Pallas egna ord:

Om vi betraktar förskolan som en del av ett styrande, disciplinärt system, får den disciplinerande makt som accentueras genom punktmarkering både en, med Foucaults ord, åtskiljande, analyserande och differentierande effekt på individerna, det vill säga barnen (se ovan).

REFERENSER

- Emanuelsson, Ingmar, Persson, Bengt & Rosenqvist, Jerry. (2001). *Forskning inom det specialpedagogiska området – En kunskapsöversikt*. Liber.
- Foucault, Michel. (1972). *The Archeology of Knowledge and the Discourse on Language* (A. M. Sheridan Smith, Trans.). Pantheon Books.
- Foucault, Michel. (1972). *The Archeology of Knowledge and the Discourse on Language* (A.M. Sheridan Smith, Trans.). Pantheon Books.
- Foucault, Michel. (1977). *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*. Penguin Books.
- Foucault, Michel. (1977). *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*. Penguin Books.
- Kommunal. (2024). *Rätt bemanning och barngruppstorlek*. Kommunal.
- Lennartsdotter, Maria. (2024). *Professionell komplexitet i svensk förskola. Pedagogers berättelser om förändrade villkor och uppdrag*. Karlstads universitet.
- Läraryrket. (2020). *Förskollärare: barngrupperna är fortfarande för stora!* Läraryrket.
- Olsson, Daniel. (21 januari 2024). *Förskolan fick pengar efter osanning om Lucas*, 3. Expressen. <https://www.expressen.se/nyheter/sverige/forskolan-fick-pengar-efter-osanningom-lucas-3/>
- Palla, Linda (2026). *När punktmarkering av barn blir till specialpedagogik- en kritiskt reflekterande essä om förskolans förutsättningar och förhållningssätt*. Professorsföreläsningar. Pedagogisk forskning i Sverige
- Palla, Linda & Eng, Jessica. (2025). *Ropen skalla, resurser åt alla! Uttrycksfulla gestaltningar i fristående förskolors ansökningsformulär om tilläggsbelopp för extraordinära stödåtgärder*. Nordic Journal of Pedagogy & Critique, 11(3), s. 1–19.
- Palla, Linda & Vallberg Roth, Ann-Christine (submitted). *Special Educational Didaktik: Didaktik Voice for Equitable, Just, and Tactful Teaching in Preschool Special Educational Didaktik: A Didaktik Voice for Equitable, Just, and Tactful Teaching in Preschool*. European Journal of Special Needs Education.
- Palla, Linda. (2020/2018). *Konstitutionen av den speciella pedagogiken i en barncentrerad förskola för alla: Att analysera ett politiskt styrinstrument med diskursteoretisk ram*. Studier i Pædagogisk Filosofi, 7(2), 36–57.

- Palla, Linda. (2021a). När barn blir till belastning och problem i förskola: Om behov av särskilt stöd och resurser i ett pressat läge. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 26(4), s. 7–29.
- Palla, Linda. (2021b). Speaking of children's needs: The tricky terrain between preschool policy and practice. *Nordic Journal of Pedagogy and Critique*, 7, 376–390.
- Palla, Linda. (2021c). Specialpedagogik i förskola: Grundläggande huvudsaker och Reflekterande djupdykningar. Studentlitteratur.
- Palla, Linda. (2023a). TAKK som specialpedagogiskt didaktiskt verktyg i förskolans undervisning. *Nordisk barnehageforskning*, 20(1).
<https://doi.org/10.23865/nbf.v20.330>
- Palla, Linda. (2023b). The need for speed: Identification of 'the deviant' as the ultimate goal for high returns in early childhood education and care. *Critical Studies in Education*.
<https://doi.org/10.1080/17508487.2023.2292540>
- Persson, Bengt. (1998). Den motsägelsefulla specialpedagogiken: Motiveringar, genomförande och konsekvenser. Göteborgs universitet.
- Persson, Sven & Tallberg Broman, Ingegerd. (2019). Hög sjukfrånvaro och ökad psykisk ohälsa: Om dilemman i förskollärares uppdrag. Malmö stad.
- Ruin, P. (2025, 4 sep). Stor granskning av arbetsmiljön på förskolorna. Vi Lärare.
<https://www.vilarare.se/forskolan/arbetsmiljo/stor-granskning-av-arbetsmiljon-pa-forskolorna/>.
- Semelius Granevald, Veronica. (2025). Grupphandledning och välbefinnande: Förskolepedagogers och specialpedagogers upplevelser av krav och resurser i arbetet med barn i behov av särskilt stöd. Doktorsavhandling. Högskolan Dalarna
- Skolinspektionen. (2017). Förskolans arbete med barn i behov av särskilt stöd. Skolinspektionen.
- Skolverket (2023b). Skolverkets bedömning av läget i skolväsendet. Rapport 2023:9. Skolverket.
- Skolverket. (2023a). Redovisning av uppdrag om föreskrifter om tilläggsbelopp. Skolverket.
- Skolverket. (2025). Läroplan för förskolan: Lpfö 18 reviderad 2025. Skolverket.
- Skolverket. (6 november 2024). Extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram.
- Skolverket. <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/extra-anpassningar-sarskilt-stod-och-atgardsprogram>
- Svenska Unescorådet (2006). Salamancadeklarationen och Salamanca +10. SvenskaUnescorådet.
- Sveriges Lärare (2025). Tryggare kan alla vara: En rapport om riskerna med stora barngrupper i förskolan. Sveriges Lärare.
- Sveriges Lärare. (2024). Nedskränningar fortsätter. Sveriges Lärare.
- UNICEF Sverige (2009). Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter. UNICEF Sverige.
- Utbildningsdepartementet (2010). Skollag (2010:800). Utbildningsdepartementet.

Vallberg Roth, Ann-Christine & Palla, Linda. (2020). Didaktisk (o)takt i förskolan: Exempel med didaktiskt ledarskap, didaktiska nätverk och specialpedagogisk didaktik. Studentlitteratur.

Vallberg Roth, Ann-Christine, Holmberg, Ylva, Löf, Camilla, Palla, Linda & Stensson, Catrin. (2019). Flerstämmig didaktisk modellering i förskolan. Malmö universitet.